

היכל הוראה

פסקי דינים * תשובות * הוראות

מבי מדרשא "היכל הוראה" • מיסוד שר ההוראה מרן ה"קנה בשם" זי"ע
בראשות בנו נאב"ד היכל הוראה הגאון הגדול רבי משה בראגורסדארפער שליט"א
מגדולי פוסקי דורינו ובעל שו"ת היכל הוראה * יו"ל ע"י איגוד הרבנים תלמידי "היכל הוראה"

גליון מח * פרשת ויקהל תשפ"ד

בין כותלי ההיכל

אודות אחד שבא להיכל הוראה לקדם מורינו הרב שליט"א על דבר מה שביקר בימים אלו בכמה מאמפיות המצות מצוה שנמצאות עכשיו בשיא פעולתן בהכנת מצות לכלל ישראל ה' יוסף עליהם כהם אלף פעמים, ושם נתעורר אודות המאפיות שמשמשות ברעדלער [מחורר המצות] רחב שמשמשים בו הרבה פעמים ושת לבו שבכל שיני הגלגלים של הרעדלער נדבק מעט מאד מהעיסה והוא מצפה אותו כקרום דק מאד ויודעי דבר אומרים שמרוב דקותו כמעט ואינו מורגש ורק בעיון הדק היטב, וקרום זה נשאר על חודי הגלגלים גם אחר הנקיין והוא טירחה גדולה לנקותו ואינו יודע אם אפשר באמת לנקותו כדבעי כיון שמחמת דקותו אין יכולים לגרדו היטב ושאל ממורינו הרב שליט"א אמאי לא חשו לזה לנקות היטב חודי הגלגלים להוריד הקרום הדק ההוא ובפרט שחודי הגלגלים נוגעים בכל המצות ועלולים להחמיץ את כל המצות.

ואמר לו מורינו הרב שליט"א שמעיקרא חשב שזו היא הערה גדולה ונחוצה וצריך להעיר ענין זה לפני בעלי המאפיות שלא יכשלו בה אך שוב מצא שכבר דן בכעין זה זקיננו הגאון בעל משנה שכיר בשו"ת משנה שכיר (חלק אורח חיים סימן קנא) וז"ל: ויש לומר עוד, עפ"י מראיתי במעדני שמואל (סי' קי' אות א ענף ג), בשם זכור לאברהם הספרדי (ה' פסח ס' תמו ס"ק מו), שהביא בשם הרב בית דוד (סי' קצד), שהיה מעשה שחתכו בפסח בשר בסכין שחתכו בו קודם עיסה של מצה, ולא גררהו ממיעוט הצק הנדבק בחודו, והעלה שם דאין לאסור בדיעבד משום צק כל שהוא שבסכין, כי מה שנדבק בו הוא מעט ודק, ונתייבש מיד מחמת דקותו ושוב אינו מחמיץ, עיין שם, ואולי י"ל גם בנדון דידן דנתייבש עוד קודם שנתחמץ, ע"כ. מבואר עולה מדבריו דגם בנדון דידן שהחשש הוא אותו קרום דק שנדבק בגלגלים וקרום זה ודאי נתייבש מיד מחמת דקותו ושוב אינו מחמיץ ודברי המעדני שמואל הם בפסח עצמו וק"ו שקודם הפסח אין לחוש לזה.

והוסיף דאף שמעיקר הדין הוא מותר דמחמת דקותו אין חשש חמץ מכל מקום ודאי דלכתחילה היה מן הראוי לחפש פתרון לבעיה זו

מתוך שאלות ותשובות שעלו על שולחן ההיכל לפני מורינו הרב שליט"א פסקי דינים

כלים חדשים ששולחים במשלוח מנות, אם מועיל מה שמטביל אותם המשלח קודם השילוח

השולח משלוח מנות בתוך כלי חדש, אין טבילתו של הנותן מועילה לכלי, כיון שרק מי שקונה כלי מן הגוי על מנת להשתמש בו לצרכי סעודתו הוא חייב להטבילו וטבילתו מועלת¹. ולפיכך, טוב שיקדים ויזכה את הכלי על ידי אחר למי שרוצה לשלוח לו, ובאופן זה יכול גם השולח לטבול את הכלי מדין זכיה לבעל הכלי אף שהוא לא בפניו².

שלח מתנות לאביונים ביד קטן, אם יצא בזה ידי חובתו

מותר למנות קטן לשליח ליתן מתנות לאביונים, אף שאין הקטן בר שליחות. כיון שעיקר המצוה שיבוא המעות ליד המקבל ורק לגבי שיהיה שלוחו כמותו אמרינן דהקטן לאו בר שליחות הוא ואינו יכול להיות שליח, אבל לשליחות בעלמא ודאי יכול להיות³.

אם נשים מקיימות מצות מתנות לאביונים כשבעלה נותנת מתנות לאביונים, ומה הדין לגבי נשים שאין להן בעל

מעיקר הדין כתב הרמ"א⁴, שהאשה חייבת במתנות לאביונים ומשלוח מנות כאיש, אולם כבר כתבו נקטו הפוסקים שאין האשה חייבת ליתן מצד עצמה, דמה שבעלה נותנת הרי הוא גם עבורה שהרי אין לאשה מעות משלה, ולפיכך אף במה שיתן הבעל בלא כוונה שיעלה עבור אשתו, ג"כ מועיל עבורה. ברם, אם רוצה האשה להחמיר ולתת משלה, הרי שיתן לה הבעל מעות במתנה גמורה על מנת שלא יהיו שלו, וכך תוכל לקיים משלוח מנות ומתנות לאביונים משלה⁵.

1. כמבואר בשו"ע (יו"ד סימן קכ סעיף ח') דהשואל או שוכר כלי מהגוי אינו טעון טבילה. אבל אם ישראל קנאו מהעובד כוכבים והשאילו לחבירו טעון טבילה, שכבר נתחייב ביד הראשון. ויש מי שאומר שאם לא לקחו הראשון לצורך סעודה וכן אם קנאו ישראל השני מן הראשון לצורך סעודה צריך טבילה גבי השני, ע"כ. וזה הקונה כלי לשלוח בו משלוח מנות לא קנאו לצורך סעודתו, ועל כן לא תעלה טבילתו בשביל חבירו ששולח לו הכלי

2. בתשובה (בשו"ת היכל הוראה חלק ג' הוראה נט) ציינו מורינו הרב שליט"א, דהשולח משלוח מנות בתוך כלי שאינו טבול [באופן שיוודע ודאי שהזוכה יטביל אותו] טוב שיוודע למקבל שיתכוין שלא לזכות בכלי עצמו מיד כשמקבל אותו, דמיד כשזכה בו נתחייב הכלי בטבילה ונמצא שהוא משתמש בכלי שאינו טבול. וכמו שכתב הרמ"א בשו"ע (יו"ד סימן קכ סעיף ח') דאסור להשתמש בכלי שאינו טבול אפילו בדרך עראי.

3. וכמו שמבואר מדברי מרן החת"ס בגיטין דף כ"ב, ומזה למד בשבט הלוי (ח"ג סימן פו) דבמשלוח מנות יכול הקטן להיות שליח והוכיח כן מהמחנה אפרים סימן ט"ו בדיני שליחות, דישאל הנעשה שליח לגוי לשכור לו קרקע בכסף, השכירות קיים, ולא שייך אין שליחות לגוי, דישאל מעשה קוף בעלמא עביד להוליק הכסף ועיקר שנתקבל על ידי המשכיר. וכל שכן שבמתנות לאביונים יצא ידי חובתו, דדוקא במשלוח מנות יש סוברים שצריך שיבא ליד המקבל בדרך שליחות שכן נקרא "משלוח מנות", אבל במתנות לאביונים בכל גוונא שיבוא לידי המקבל סגי.

ובתשובה (בשו"ת היכל הוראה חלק ה' הוראה מח) הביא מורינו הרב שליט"א סייעתא ממש"כ בספה"ק קדושת לוי (בסוף קדושה שניה) שכתב: ומה טוב שישלח מתנות לאביונים ע"י בניו הקטנים כדי לחנכן במצות, וזכור אני כשהייתי קטן היה אבי ע"ה משלח על ידי לאיזה עניים ולא שלח על ידי משרת כדי לחנך אותי במצות, ע"כ. יוצא אפוא מדבריו שאפשר לקיים מצות מתנות לאביונים גם ע"י שישלח ביד בנו הקטן.

4. אור"ח סי' תרצה סעי' ד.

5. כן כתב שם המג"א (סי' יד) לא ראיתי נזהרין בזה ואפשר דדוקא באלמנה, אבל אשה שיש לה בעל בעלה משלח בשבילה לכמה בני אדם, ומ"מ יש להחמיר. וכתב שם הפמ"ג באשל אברהם: ועיין פרי חדש (סוף אות ד) דאיש כתיב (אסתר ט, כב). וי"ל איש והוא הדין אשה, וגם היו באותו הנס כמגילה (מגילה ד ע"א), וכשיש לה בעל רשות בעלה עליה, ואלמנה ובתולה חייבין, ע"כ. ולפי"ז מובן מה שכתב המג"א דדוקא באלמנה מיירי, וזה כונת הפרמ"ג במה שאמר שאין רשות בעלה עליה, אבל אשה שרשות בעלה עליה, כשנותן הבעל מתנות לאביונים אזי גם אם לא יכוין עבור אשתו הוי כנותן בעבורה, ועיין מש"כ בזה בערוך השולחן (אור"ח סי' תרצד סעי' ב). כן נלע"ד להלכה למעשה. ובהוראה מורינו הרב שליט"א (ח"ה הוראה מט), אודות נגיד אחד שהתקשר למחרת יום הפורים בבוקר, והקדים לומר שאף שאינו נוגע לו למעשה לשנה זו, רק ברצונו לדעת את המעשה אשר יעשה בשנה הבאה בעזרה ש"ת, והשאלה היא הדיות שאתמול ביום הפורים הוציא מכיסו עשרות אלפי שקלים עבור מצות מתנות לאביונים, והיום בבוקר ממחרת שושן פורים התרעמה עליו אשתו וטענה שהוא ראה ודאג לעצמו לקיים המצוה כתיקונה, אך היא עצמה לא קיימה המצוה כראוי, ולמה לא נתן לה לחלק לעניים לקיים המצוה. ועתה ברצונו לדעת אם באמת אשתו צודקת בזה, כי לפי הבנתו במה שהוא נותן מתנות לאביונים גם אשתו יש לה חלק במצוה דאשתו כגופו, והגם שהוא לא חשב בשעת נתינת הכסף עבור אשתו.

והורה מורינו הרב, שהלכה למעשה יאמר לאשתו דבדאי כן הוא שעצם הדבר במה שהוא קיים מצות מתנות לאביונים למהדרין קיימה גם היא המצוה, וכן משמע בפוסקים (עיין משני"ב סימן תרצה ס"ק כה). ומכל מקום לשנה הבאה יתן לה סכום כסף [ויתנה שנותן לה ע"מ שאין לו רשות בהם], ובכסף הזה תקיים מצות מתנות לאביונים בגופה ובעצמה, וכמו שמסיים המשנ"ב בשם המג"א ונכון להחמיר, ולא לסמוך על מה שהבעל נותן (עיין עוד כה"ח שם ס"ק נג).

